

ENVIRONMENTAL EMPOWERMENT FOR GRASSROOTS AND NON-STATE ACTORS IN THAILAND

อนุชนขนาดเล็ก

“โครงการเสริมสร้างศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมให้ชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย” (Environmental Empowerment for Grassroots and Non-State Actors in Thailand) หรือ EnROOT เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนทุนจากคณะผู้แทนสหภาพยุโรปประจำประเทศไทย (EU) ร่วมกับมูลนิธิคอนราดอาเดเนา (KAS) เพื่อสนับสนุนให้มูลนิธิสิทธิสิ่งแวดล้อม (EnLAW) ปฏิบัติงานในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย โดยจะดำเนินการใน 3 ภูมิภาค จำนวน 18 จังหวัด ดังนี้

ภาคเหนือ เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน, ตาก, ลำปาง, ลำพูน, น่าน, พะเยา, เชียงราย

ภาคตะวันออก ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, ปราจีนบุรี, ระยอง

ภาคใต้ นครศรีธรรมราช, ชุมพร, กระบี่, ตรัง, สตูล, สงขลา

เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านกฎหมายให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในระดับรากหญ้าที่ได้รับผลกระทบจากความไม่เป็นธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

พัฒนาความสามารถขององค์กรภาคประชาสังคมที่สนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในสังคมและการยอมรับสิทธิชุมชนมากยิ่งขึ้นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

โครงการฯ ได้จัดทุนขนาดเล็กเพื่อสนับสนุนชุมชนและองค์กรภาคประชาสังคมในท้องถิ่นทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างยั่งยืน เพื่อสนับสนุนกลุ่มบุคคล องค์กร ชุมชน ที่ต้องการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในด้านมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน (สิทธิชุมชน)

โดยทุนดังกล่าว จะให้งบประมาณสนับสนุน 300,000 – 400,000 บาท และมีระยะเวลาดำเนินกิจกรรม 12-18 เดือน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมของโครงการที่นำเสนอ โดยโครงการจะเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2559

โครงการ EnROOT ได้จำหน่ายแบบฟอร์มการสมัครวันที่ 2 พฤศจิกายน 2558 โดยเปิดรับสมัคร ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2558 จนถึงวันที่ 31 มกราคม 2559 คณะกรรมการคัดเลือกได้ประกาศผลการคัดเลือกทางเว็บไซต์โครงการเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2559 ดังมีรายละเอียดดังนี้

ภาคเหนือ

1. โครงการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ ต. ปางหินผน จ. เชียงใหม่ (สถาบันอื้อหะถญา)

2. โครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการข้อมูลด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ - สกน.)

ภาคตะวันออก

3. โครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แม่น้ำบางปะกงและการดำเนินการเสนอแม่น้ำบางปะกงเป็นแรมซาร์ไซด์ (ภาคีบางปะกงสายน้ำแห่งชีวิต)

ภาคใต้

4. โครงการสิทธิชุมชนรวมพลปกป้องสองฝั่งทะเล (เครือข่ายประชาชนปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสงขลา-สตูล)

ทุกโครงการจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๙ เป็นต้นไป เป็นระยะเวลาประมาณ ๑๒-๑๕ เดือน

KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG สำนักงานประเทศไทย

75/2 ซอยสุขุมวิท 61 แขวงคลองตัน เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทร +66(0)2 714-12 07/8 | +66(0)2 714-13 06 แฟกซ์ +66(0)2 714-13 07

Email: Office.Thailand@kas.de Website: www.kas.de/thailand/

ภาคตะวันออก

โครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แม่น้ำบางปะกงและการดำเนินการเสนอแม่น้ำบางปะกงเป็นแรมซาร์ไซด์ (Ramsar Site) โดย ภาคีบางปะกงสายน้ำแห่งชีวิต

เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แม่น้ำบางปะกงผ่านเครื่องมือและการดำเนินงานในมิติต่างๆ กับทุกภาคส่วนของชุมชน อาทิ เช่น การจัดกิจกรรมเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติกับเยาวชน การสื่อสารให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและปราจีนบุรี ตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำบางปะกง ภาคีบางปะกงสายน้ำแห่งชีวิต กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติแนวหน้าของภาคตะวันออกของไทยได้ริเริ่มโครงการอนุรักษ์แม่น้ำบางปะกง ด้วยการเสนอให้เป็นแรมซาร์ไซด์ (Ramsar Site)

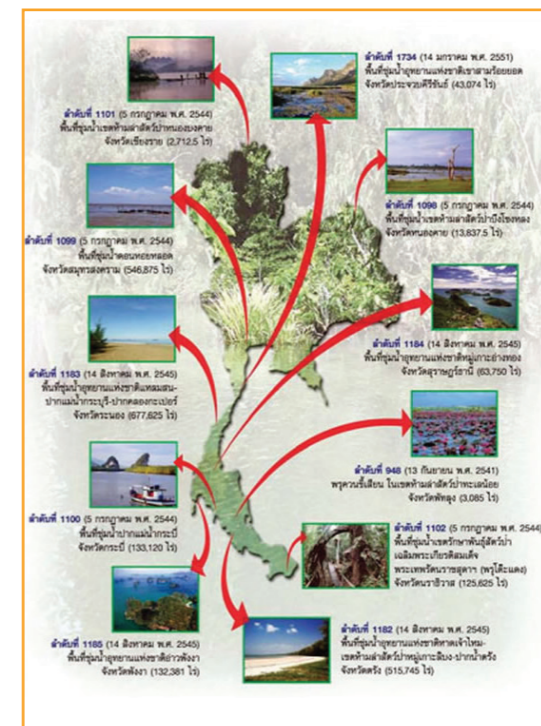
กิจกรรมเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติกับเยาวชน เป็นการจัดเก็บข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพตลอดสายน้ำของแม่น้ำบางปะกง ข้อมูลดังกล่าวจะใช้ประกอบเหตุผลการเสนอแม่น้ำบางปะกงให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำของโลกเพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่งด้วย

แรมซาร์ไซด์ (Ramsar Site) คืออะไร?

แรมซาร์ไซด์ หมายถึง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งอนุสัญญาแรมซาร์ **อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention)** หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ คือ อนุสัญญาที่จัดขึ้นที่เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2514 ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาล ซึ่งกำหนดกรอบการทำงานสำหรับความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการอนุรักษ์แหล่ง

ที่อยู่อาศัยที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลกซึ่งจะต้องมีการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. 2518

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในทะเบียนรายชื่ามพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ หรือ แรมซาร์ไซด์ ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำรวมทั้งสิ้น 12 แห่ง โดยอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติเขตห้ามล่าสัตว์ป่า จำนวน 9 แห่ง และอยู่ในพื้นที่ชุมชนและ/หรือที่สาธารณะ รวม 3 แห่ง ดังนี้

- ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์ เป็นลำดับที่ 110 มีพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่ได้ขึ้นทะเบียนดังนี้
- พรุควนช้างเียน ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย
 - ปากแม่น้ำกระบี
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ (พรุโต๊ะแดง)
- อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม-หมู่เกาะลิบง-ปากน้ำตรัง
- อุทยานแห่งชาติแหลมสน-ปากคลองกะเปอร์-ปากแม่น้ำกระบี่
 - อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง
 - อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา
- พื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย
 - ดอนหอยหลอด
- อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด
 - กุดทิ้ง จ.บึงกาฬ

ภาคเหนือ

โครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการข้อมูลด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดย สกพันธ์เกษตรภาคเหนือ (สกน.)

ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมบ้านศรีเตี้ยหมู่ที่ ๓ ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน และบ้านแคววัวดำหมู่ที่ ๑๒ ตำบลเมยว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่อาศัยอยู่มาก่อนถูกประกาศเขตป่าทับที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนส่งผลทำให้กลายเป็นคนทำผิดกฎหมายต้องถูกให้บังคับโยกย้ายหรือถูกจับกุมดำเนินคดีเป็นจำนวนมาก กลายเป็นคนชายขอบที่รัฐไม่ให้ความสำคัญอีกทั้งถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกตัดไม้ทำลายป่าตกเป็นจำเลยของสังคม

เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นสิ่งที่จำเป็นและมีปัญหาคือพยานหลักฐาน เพราะพยานหลักฐานสามารถนำไปสู่การพิสูจน์สิทธิของชุมชน

แต่ปัจจุบันปัญหาที่พบอยู่นั้นชุมชนเองไม่รู้ว่าจะต้องใช้พยานหลักฐานใดเพื่อใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงของชุมชนในการบริหารจัดการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เพื่อยืนยันสิทธิของชุมชนและพิสูจน์การใช้ประโยชน์ในที่ดินของตน อีกทั้งการจัดเก็บข้อมูลชุมชนยังมีข้อบกพร่อง ไม่มีการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ ไม่มีการจัดเก็บที่ดีทำให้เอกสารสูญหาย ฯลฯ ดังนั้น การสร้างระบบฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ในที่ดินของชุมชนรายครอบครัว จะช่วยให้ชุมชนบ้านศรีเตี้ยจังหวัดลำพูนและบ้านแคววัวดำจังหวัดเชียงราย มีหลักฐานการใช้ประโยชน์ในที่ดินของตน เพื่อนำไปใช้ในการต่อสู้คดีและพิสูจน์สิทธิการครอบครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินของตนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ภาคเหนือ

โครงการแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ อ. ปางหินฝน จ. เชียงใหม่ โดย สถาบันอ้อพะญา

ชาวบ้านส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแม่แจ่ม ถูกลดถอนสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิทธิการจัดการ ทส. และเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นเกษตรกรรมมาปลูกข้าวโพด เลี้ยงสัตว์มากขึ้น สภาพป่าสงวนแปรสภาพเป็นไร่ข้าวโพดหอมแดงกะหล่ำปลีกลายเป็นปัญหาคนรุกป่า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาหมอกควัน ปัญหาสุขภาพจากการเผาไร่เพื่อเตรียมพื้นที่ ปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้ง ทำให้ชุมชนจำเป็นต้องสร้างระบบการจัดการป่าไม้และที่ดินเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดทำข้อมูลแผนที่จำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงและเอกสารทะเบียนประวัติการถือครองที่ดินรายแปลงพร้อมมติการใช้ประโยชน์ป่าไม้ที่ดินจำนวน ๔๙๓ ครอบครัวใน ๕ หมู่บ้าน จะช่วย

1. ติดตามตรวจสอบใกล้เกลื้อข้อพิพาท
2. ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ดินหมู่บ้านละ ๑ ชุด ใน ๕ หมู่บ้าน
3. ป้องกันการขยายพื้นที่ทำกินในพื้นที่ป่าต้นน้ำจำนวน ๕ หมู่บ้านในพื้นที่ตำบลปางหินฝน
4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการป่าไม้ที่ดินน้ำไฟป่าหมอกและควัน

ภาคใต้

โครงการสิทธิชุมชนรวมพลปกป้องสองฝั่งทะเล โดย เครือข่ายประชาชนปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสงขลา-สตูล

นโยบายการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้และการก่อสร้างโครงการขนสงทางน้ำเชื่อมสองฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามัน รวมทั้งโครงการอื่นๆ ที่เป็นองค์ประกอบร่วมกันอีกหลายโครงการ เช่น โครงการทำเรื่อน้ำลึกลับปากบารา, โครงการแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล มีแต่จะสร้างความเสียหายให้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามัน

ภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลาและสตูลได้เกิดการตื่นตัว รวมตัวกันเพื่อปกป้องพื้นที่สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ตลอดถึงการปกป้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรดังกล่าวของชุมชนตลอดเส้นทางโครงการและด้วยความเชื่อมั่นว่าภายใต้ศักยภาพที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้งสองจังหวัดในมิติต่างๆ มีความเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนและสังคมภาคใต้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขได้

และจะมีความมั่นคงทั้งทางด้านสังคมเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายอุดมสมบูรณ์ และเชื่อว่าการเกิดขึ้นของโครงการขนาดใหญ่ภายใต้หลักคิดที่ต้องการเปิดเส้นทางการขนส่งคมนาคมระหว่างสองฝั่งทะเลนั้น จะยิ่งความเสียหายให้เกิดขึ้นกับคนทั้งสองพื้นที่และคนภาคใต้โดยรวม

การตื่นตัวดังกล่าวจะทำให้เกิดเวทีการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ฐานข้อมูลศักยภาพสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ตามเส้นทางโครงการแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล, ฐานข้อมูลและการสำรวจศักยภาพฐานทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายฯ อย่างน้อย ๕ ชุมชนของจังหวัดสงขลาและสตูล ที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน (ชุมชนประมง, ชุมชนป่าต้นน้ำ, ชุมชนชาวนา, ชุมชนชาวสวน, ชุมชนเมือง) เพื่อนำไปจัดทำข้อมูลศักยภาพฐานทรัพยากรในภาพรวมระดับจังหวัดและระดับภูมิเนเวศของทั้งสองจังหวัด ประกอบข้อเสนอที่เป็นนโยบายสาธารณะเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับพื้นที่และการประกาศเขตเพื่อคุ้มครองฐานทรัพยากร ภูเขา ป่านาเลื่อมกันของทั้งสองจังหวัดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม

